

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Podpora růstu a zaměstnanosti – plán modernizace evropských systémů vysokoškolského vzdělávání

COM(2011) 567 final

(2012/C 181/25)

Zpravodaj: **pan VAN IERSEL**

Spoluzpravodaj: **pan STERN**

Dne 20. září 2011 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Podpora růstu a zaměstnanosti – plán modernizace evropských systémů vysokoškolského vzdělávání

COM(2011) 567 final.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 29. února 2012.

Na 479. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 28. a 29. března 2012 (jednání dne 28. března 2012), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 100 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry

1.1 Dobře koncipované vysokoškolské vzdělávání je klíčové pro hospodářskou a intelektuální budoucnost Evropy, posiluje základnu sociální a hospodářské výkonnosti, obohacuje životní a pracovní podmínky příští generace (příštích generací) a je nezbytné pro utváření budoucích hodnot v evropské společnosti.

1.2 EHSV ve velké míře sdílí analýzu Komise a také návrhy a doporučení Komise a Rady⁽¹⁾, které mají být prováděny v nadcházejících letech, přičemž řada z nich je spojena se stanoviskem EHSV z roku 2009 k tématu Univerzity pro Evropu⁽²⁾. EHSV zdůrazňuje, že plán EU musí být dokončen, a očekává větší ambice ze strany Rady.

1.3 Navzdory větší informovanosti a shodě názorů je před námi ještě dlouhá cesta. Zlepšení navržená na papíře jsou často neochotně prováděna. Skryté zájmy, (mírný) protekcionismus a stále ještě značná rozmanitost a roztržitost spektra vysokoškolského vzdělávání – navzdory boloňskému procesu – blokuje rychlé úpravy. Nejedná se pouze o technickou záležitost, neboť tyto úpravy často zahrnují přepracování stávajících struktur a také nové definování odpovědností, metod, programů a zaměření. Tyto skutečnosti si žádají, aby byla procesu modernizace věnována neustálá pozornost, a to přesnějším a podrobnějším způsobem.

1.4 Efektivní rozmanitost vysokoškolského vzdělávání je samozřejmě žádoucí. Vedle klasických univerzit, jež propojují

výuku a výzkum, by měly existovat další typy vysokoškolského vzdělávání, jako jsou např. instituce vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání s převážně regionálním zaměřením – včetně přeshraničního – a instituce s omezeným počtem oborů. Obecněji je nutná inteligentní specializace a osobité profily. EHSV vyzdvihuje účinné synergie mezi různými typy výuky a dále vyzdvihuje flexibilní učební plány na všech úrovních vzdělávání.

1.5 Strategie Evropa 2020 by měla být plně uplatňována, a to z hlediska obsahu i z hlediska organizace. Komise, Rada, členské státy a instituce vysokoškolského vzdělávání by měly sdílet odpovědnosti a efektivně spolupracovat. Strategie Evropa 2020 znamená vzájemné propojení mezi vysokoškolským vzděláváním a stěžejními iniciativami, jako je např. Unie inovací, Průmyslová politika, Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa a Mládež v pohybu. Systémy a politiky v oblasti vysokoškolského vzdělávání by měly být součástí doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru.

1.6 Autonomie⁽³⁾, odpovědnost a transparentnost institucí jsou klíčem ke splnění jejich úkolů a k vytvoření větší efektivity nákladů. Jsou také klíčové pro to, aby se vysokoškolské vzdělávání stalo ústředním prvkem vytváření pracovních míst, zaměstnatelnosti a inovace. (Vnitrostátní) programy by měly zajišťovat profesionalizaci řízení, aktualizaci učebních osnov, odbornou přípravu, zajištění kvality učení a výzkumu, specializaci a také přitažlivost na mezinárodní úrovni. Zvláštní pozornost je třeba věnovat podnikatelskému duchu na univerzitách.

⁽¹⁾ Závěry Rady z 28. a 29. listopadu 2011 k plánu modernizace.

⁽²⁾ Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 48–55.

⁽³⁾ Viz nejnovější analýza „University Autonomy in Europe – the Scoreboard“, Evropská asociace univerzit, 2011: svět ještě není ztracený.

1.7 Klíčovým aspektem je financování. Pro strategii Evropa 2020 a pro postavení Evropy ve světě je znepokojující a kontraproduktivní, že vysokoškolské vzdělávání je nedostatečně financováno a že rozpočtová omezení vyvíjejí další tlak na veřejné finance. Je třeba zajistit dostatečné finanční prostředky pro vysokoškolské vzdělávání bez ohledu na zdroje financování. Měly by být šířeny osvědčené postupy.

1.8 Počet studentů stále rychle narůstá. Je třeba zajistit rovné příležitosti bez ohledu na pohlaví ve všech oblastech a na všech úrovních. Dynamika hospodářství a společnosti jako celku si žádá neomezený přístup a uspokojivou kvalitu. Případné zavedení (nebo zvýšení) školného na vnitrostátní úrovni by mělo být doplněno souvisejícími politikami v oblasti stipendií a půjček, k čemuž musí být zajištěn přístup.

1.9 Je zapotřebí více studentů a znalostních a výzkumných pracovníků v technické oblasti. Technické vzdělávání musí být prezentováno atraktivněji. Příspěvek sociálních partnerů a odborné znalosti na trhu práce musí být dobře strukturovány. Podniky – bez ohledu na jejich velikost – by měly mít možnost výrazně přispívat do učebních osnov, odborné přípravy a k nastolení podnikatelského ducha.

1.10 Univerzity a podniky by měly společně rozvíjet strategické inovační programy, zároveň by si však obě strany měly zachovat svou autonomii a své odpovědnosti. Interakce mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání a společnostmi obvykle výrazně přispívá k výzkumu, přenosu znalostí, rozvoji přenositelných dovedností a také k rozvoji myšlenek. Osvědčené postupy by měly být šířeny.

1.11 Potřeba zavést systém hodnocení a posouzení kvality je nedocentitelná z hlediska efektivity nákladů a úspěšné mezinárodní mobility. EHSV vítá pečlivě plánované zavedení mnohostranného systému hodnocení univerzit (U-Multirank). Kromě tohoto „mapování“ je nutné zlepšit další podmínky pro mobilitu studentů a výzkumných pracovníků a pro internacionalizaci.

1.12 Sblížení systémů vysokoškolského vzdělávání má pozitivní dopad na podmínky přeshraniční mobility studentů a výzkumných pracovníků, což je prospěšné pro individuální výkonnost a také pro evropský trh práce a evropskou integraci. Program Erasmus by měl zahrnovat pilotní projekt „semestr mobility“.

1.13 EHSV důrazně podporuje vazbu mezi plánem modernizace, programem Horizont 2020, programem Erasmus pro všechny a strukturálními fondy.

2. Úvod

2.1 Vzdělávání na všech úrovních je prvořadým zájmem EU. Díky subsidiaritě se vysokoškolské vzdělávání v Evropě rozvíjí na vnitrostátní úrovni. Pokud jde o oblasti činnosti EU, Lisabonská smlouva se zmiňuje pouze o odborném vzdělávání a rekvalifikaci⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Hlava XII, Všeobecné a odborné vzdělávání, mládež a sport, články 165 a 166.

2.2 Boloňská konference v roce 1999 byla počátkem rozhodujícího zlomu, který vedl k celoevropskému systému bakalářského, magisterského a doktorského studia. Boloňská dohoda přispěla ke sblížení systémů vysokoškolského vzdělávání v Evropě.

2.3 Během té doby EU spustila úspěšné mezinárodní programy pro studenty a výzkumné pracovníky jako např. Erasmus, Erasmus Mundus, akce Marie Curie atd. Prostřednictvím úspěšných rámcových programů systematicky podporovala přeshraniční výzkumné projekty.

2.4 Reformy a iniciativy přicházející zdola mezi evropskými univerzitami a v rámci nich jsou v plném proudu. Vedou také k vytváření skupin podobně zaměřených univerzit, jako je Liga evropských výzkumných univerzit, seskupení Coimbra Group a další, jež podporují specializaci v různých odvětvích, např. ve výzkumu a ve společenských vědách.

2.5 V roce 2009 EHSV dospěl k závěru, že „v současném univerzitním systému, který zdaleka není optimální, je velký potenciál univerzit nedostatečně rozvinut“⁽⁵⁾. S tímto názorem souhlasila také Komise ve svém plánu modernizace.⁽⁶⁾ Rada konstatuje, že „kvalita vzdělávání a výzkumu je hlavní hnací silou modernizace“ a „posilování znalostního trojúhelníku tvořeného vzděláváním, výzkumem a inovacemi, je zásadní podmínkou k pracovním místům a růstu“.⁽⁷⁾

2.6 K modernizaci vysokoškolského vzdělávání musí docházet ve velmi rozdílných podmínkách v rámci odlišných vnitrostátních a regionálních socioekonomických kontextů. Klasické univerzity a jiné typy institucí mají specifická poslání. Koncept klasické univerzity zahrnuje vzdělávání, výuku i výzkum.

2.7 S ohledem na udržitelnou hospodářskou a sociální obnovu jsou velmi důležité rozhodující kroky ke zvýšení kvality vysokoškolského vzdělávání.

2.8 Kromě mnoha analýz o požadovaných reformách pracovní dokument doprovázející sdělení⁽⁸⁾ shrnuje v členských státech vývoj, pokud jde o podporu modernizace. Je však stále třeba zabývat se značnými rozdíly v klíčových oblastech, jako je:

— hospodářská produktivita země – míra dosažení vysokoškolského vzdělání a hospodářský výkon na jednoho obyvatele;

— kvalifikace s ohledem na zaměstnatelnost;

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 48–55, odst. 1.1.

⁽⁶⁾ COM(2011) 567 final, s. 2.

⁽⁷⁾ Závěry Rady týkající se modernizace vysokoškolského vzdělávání ze dne 28. a 29. listopadu 2011.

⁽⁸⁾ SEC(2011) 1063 final, s. 48.

- rozdíly, pokud jde o dosažení stanoveného cíle, aby 40 % obyvatel EU mělo vysokoškolské vzdělání, třebaže míra vysokoškolského vzdělávání se v celé Evropě rychle zvyšuje;
- různě vysoké míry investic do vysokoškolského vzdělávání, rozdíly ve financování, nerovnosti v rozvoji veřejně a soukromě financovaného vysokoškolského vzdělávání;
- navzdory rozsáhlé a dalekosáhlé reformě řízení vysokých škol stále existují rozdíly ve finanční a institucionální autonomii a odpovědnosti.

2.9 Ve své celkové analýze Komise také poukazuje na změny, především na rozvoj znalostního trojúhelníku na celém kontinentu, užší vztahy mezi univerzitami a podnikatelskými kruhy, zaměření na kvalifikované činnosti náročné na odborné znalosti, jako je výzkum a vývoj, marketing a prodej, řízení hodnotového řetězce a finanční služby, služby obecně, IKT, málo zastoupené společenské skupiny, měnící se vyvážené zastoupení žen a mužů – ženy představují více než polovinu studentů na nižším než doktorském studiu v Evropě, třebaže na doktorandské úrovni dochází k opačnému trendu – a velmi kvalitní přeshraniční evropskou a celosvětovou mobilitu ve vzdělávání.

2.10 EHSV podporuje rozšíření stávajících zpráv o jednotlivých zemích, analýz a doporučení v souladu se systematickou metodou pro jednotlivé země, jež je použita ve zprávách o pokroku v boloňském procesu, a s podrobnými studii OECD o vysokoškolském vzdělávání a hodnocení kvality. Přístup podle jednotlivých zemí poskytne osvědčené postupy.

2.11 EHSV upozorňuje, že některé důležité otázky jsou v převážně všeobecné analýze opomíjeny – např. vnitrostátní a regionální politický zásah do vysokoškolského vzdělávání, způsob, jakým je v členských státech uskutečňována potřeba podpořit účast a kvalitu, přístup úřadů ke specifickým požadavkům ohledně profesorů, učitelů, výzkumných pracovníků a studentů, vzájemný vztah mezi různými úrovněmi vysokoškolského vzdělávání v členských státech, rozvoj společné základny pro vzdělávání a výzkum v rámci univerzit a v neposlední řadě spolehlivé statistické údaje.

2.12 Komise a Rada jednoznačně zdůrazňují vztah mezi vysokoškolským vzděláváním a ekonomikou. Konkrétně se nezabývají lékařskými fakultami, fakultami sociálních věd či humanitními fakultami. To je pochopitelné s ohledem na to, na jaké obory je třeba se zaměřit, zejména v období krize. Na druhou stranu vzhledem k tomu, že cílem jakéhokoli vzdělávání je optimální vztah mezi vzděláním a prací, bylo by velmi žádoucí diskutovat také o tom, jak by měly být modernizovány fakulty či akademická obec, jež nejsou přímo spjaty s ekonomikou, ale jsou důležité.

2.13 Je nutná spolupráce mezi průmyslem a lékařskými fakultami, neboť nové nákladově efektivní diagnostické a léčebné technologie vyžadují nákladnou, kapitálově intenzivní praktickou odbornou přípravu, vysoce kvalitní vzdělávání a celoživotní učení. To přispěje ke snížení míry úmrtnosti a zdravotních postižení.

3. Strategie Evropa 2020 a vysokoškolské vzdělávání

3.1 V roce 2009 EHSV kvalifikoval Lisabonskou strategii a evropské vysokoškolské vzdělávání jako potenciální hlavní činitele procesu modernizace. Ve stejném duchu Komise správně spojila univerzity s cíli strategie Evropa 2020.

3.2 Rozhodující inovace provedená v rámci strategie Evropa 2020 se týká správy: užší koordinace v rámci Komise a mezi členskými státy a EU, a to také v oblastech, na něž se nevztahuje Smlouva, popř. se na ně vztahuje pouze částečně.

3.3 Pro vysokoškolské vzdělávání jsou velice důležité stěžejní iniciativy, především Průmyslová politika, Unie inovací, Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa a Mládež v pohybu.

3.4 Větší monitorovací úloha Komise, včetně doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru, by měla podporovat nezbytné reformy vysokoškolského vzdělávání.

3.5 Plán modernizace vysokoškolského vzdělávání musí být zcela v souladu se strategií Evropa 2020. EHSV vítá klíčovou úlohu vzdělávání v rámci strategie Evropa 2020 a odkaz na ní ve strategické agendě Komise.

3.6 EHSV se domnívá, že souvislost mezi strategií Evropa 2020 a vysokoškolským vzděláváním se v zásadě týká těchto skutečností:

- strategie Evropa 2020 propojuje vysokoškolské vzdělávání s inovacemi, průmyslovou politikou a mobilitou;
- vytváří další základnu pro společné názory a spolupráci mezi Komisí a členskými státy, mezi jednotlivými členskými státy a mezi vzdělávacími institucemi;
- vytváří nové impulzy pro modernizaci na vnitrostátní úrovni;
- vývoj v oblasti vysokoškolského vzdělávání se musí stát součástí doporučení pro jednotlivé země v ročním semestru;
- strategie Evropa 2020 přispěje ke vzniku nových fór pro spolupráci a zvýší úspěšnost přeshraničních sítí;
- vazba s průmyslovou politikou a inovací si žádá intenzivní konzultace se soukromým sektorem. Konzultace s malými a středními podniky a s mikropodniky je stále podceňována. EHSV trvá na tom, aby instituce vysokoškolského vzdělávání, vlády a Komise přijaly skutečný závazek, pokud jde o využití praktických zkušeností těchto podniků při vytváření programů a učebních osnov.

3.7 Komise rozlišuje mezi klíčovými otázkami, jejichž řešení je v kompetenci členských států (a vzdělávacích institucí) na straně jedné, a specifickými otázkami na úrovni EU na straně druhé. EHSV upřednostňuje uvádět sdílené odpovědnosti členských států a Komise ve strategii Evropa 2020.

4. Otázky, kterými se mají zabývat členské státy, Rada a instituce vysokoškolského vzdělávání

4.1 Stanovení klíčových otázek v členských státech by mělo vést k cíleným opatřením. Je třeba více podnětů. Rada by měla stanovit priority na návrh Komise, jež bude následně monitorovat provádění na vnitrostátní úrovni.

4.2 Je vhodné klást zvláštní důraz na „pružnější systémy správy a financování, v nichž bude větší autonomie vzdělávacích institucí vyvážena odpovědností všech účastníků“, což povede ke specializaci, dobrým výkonům v oblasti vzdělávání a výzkumu a k diverzifikaci⁽⁹⁾.

4.3 Jak EHSV tvrdil v roce 2009, vhodný rámec a autonomie mají rozhodující význam⁽¹⁰⁾. Navzdory tomu, že za organizaci, včetně autonomie a financování, odpovídají v první řadě členské státy, se EHSV domnívá, že je nezbytné vést mezi jednotlivými členskými státy a v Radě diskusi o těchto aspektech, protože do značné míry ovlivňují konečný výsledek pro učitele a žáky.

4.4 EHSV souhlasí s politickými cíli stanovenými v tabulce Klíčové politické otázky v odstavci 2.5 plánu modernizace. Tyto cíle zahrnují mnohem více nežli technické úpravy. Jsou ve velké míře spjaty s vnitrostátním politickým prostředím. Tyto otázky by měly být adresovány především vládám, spíše než institucím vysokoškolského vzdělávání. Je velice důležité, aby byly se všemi zúčastněnými stranami projednány otázky týkající se politické vytrvalosti, právních předpisů a regulace.

4.5 Je také třeba povzbudit vlády a instituce, aby učinily srovnání prospěšnosti větší autonomie v mezinárodním měřítku.

4.6 Na rozdíl od běžné praxe, jež zahrnuje stále větší „masovost“ vysokoškolského vzdělávání⁽¹¹⁾, je nutné se v souladu se stávající debatou o vysokoškolském vzdělávání zaměřit na přechod na inteligentní specializaci, různorodost strategických rozhodnutí a rozvoj špičkových středisek. Úspěšné příklady v jednotlivých členských státech mohou vést k dalšímu pokroku.

4.7 EHSV uznává, že tyto cíle mohou znamenat výrazný posun v postoji členských států ke vzdělání. Tuto problematiku je třeba projednat v Radě, včetně plánů a harmonogramů.

4.8 V době současné krize existuje zjevná souvislost mezi modernizací vzdělávání a hospodářstvím. Tento proces by však měl být širší. EHSV rovněž upozorňuje na to, že je zapotřebí modernizovat normy, pokud jde o profesionalizaci,

učební osnovy, diplomy a mobilitu v oblasti společenských a humanitních věd, jež jsou důležité pro intelektuální život, hodnoty a identitu Evropy. Kromě toho dobře spravované lékařské fakulty, fakulty společenských věd a humanitní fakulty jsou rovněž prospěšné pro hospodářství.

4.9 EHSV schvaluje užší vztahy mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání a podniky. Souhlasí s názorem, že úzké a účinné vazby mezi vzděláváním, výzkumem a podniky, spolu s přechodem k otevřené inovaci, budou klíčovými pro znalostní trojúhelník.

4.10 V případě institucí, jež jsou přímo či nepřímo spjaty s hospodářstvím, EHSV proto schvaluje partnerství s různými typy podniků jako „ústřední činnost institucí vysokoškolského vzdělávání“.⁽¹²⁾ Je třeba se zaměřit na podnikatelské, kreativní a inovativní dovednosti studentů a také na interaktivní vzdělávací prostředí a infrastruktury pro předávání znalostí. Rovněž je třeba podporovat podnikatelského ducha na univerzitách.

4.11 Je třeba vytvořit podmínky pro to, aby mohli studenti snadno přecházet z jednoho typu vzdělávací instituce na druhý, včetně flexibilního přechodu z postsekundární odborné přípravy na vysokoškolské vzdělání s cílem zvýšit si kvalifikaci⁽¹³⁾. Tyto podmínky jsou také nejužitečnější v celoživotním učení.

4.12 Regionální rozvoj si zasluhuje zvláštní pozornost. V mnoha regionech, především v metropolitních oblastech, má propojení mezi vysokoškolským vzděláváním, trhem práce, výzkumem, inovací a podniky rozhodující význam. Tyto regiony stále více rozvíjejí nadnárodní a někdy dokonce celosvětová specifika. Systematické zapojení vysokoškolského vzdělávání je obvykle hnací silou pro místní a regionální rozvoj a podporuje hospodářskou odolnost. Vnitrostátní orgány musí být podněcovány ke stimulaci těchto regionálních procesů⁽¹⁴⁾.

4.13 EHSV zdůrazňuje přeshraniční regionální spolupráci v oblasti vysokoškolského vzdělávání. ESÚS mohou zabezpečit podporu sousedním regionům a také regionům se srovnatelnou hospodářskou strukturou.⁽¹⁵⁾

4.14 Klíčovou otázkou je financování. Krize rovněž ovlivňuje veřejné financování vysokoškolského vzdělávání. Obecně hrozí, že vysokoškolské vzdělávání bude strukturálně nedostatečně financované. Celkové výdaje představují 1,2 % HDP ve srovnání s 2,9 % HDP v USA a 1,5 % HDP v Japonsku. Kromě toho soukromé výdaje jsou ve srovnání s USA a Japonskem velmi

⁽⁹⁾ COM(2011) 567 final, s. 9, Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 48–55, odstavec 1.4.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 48–55, odst. 1.4, 3.5.1 a 3.5.2.

⁽¹¹⁾ Mezi roky 200 a 2009 se počet studentů vysokých škol v EU zvýšil o 22,3 % na více než 19,4 miliónu. Pracovní dokument útvarů Komise o vývoji v evropských systémech vysokoškolského vzdělávání, SEC(2011) 1063 final, s. 16. Tento údaj však nevypovídá nic o kvalitě získaných kvalifikací.

⁽¹²⁾ COM(2011) 567 final, s. 8 Viz také závěry Rady z 28. a 29. listopadu 2011, které vyzdvihují partnerství a spolupráci s podniky a dalšími soukromými a veřejnými subjekty.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 68, 6.3.2012, s. 1, jež rovněž vyzývá Komisi ke spojení boloňského a kodaňského procesů do jednoho integrovaného přístupu, a Úř. věst. C 68, 6.3.2012, s. 11.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 376, 22.12.2011, s. 7.

⁽¹⁵⁾ Tamtéž, odstavce 5.7 a 5.8.

nízké. V zemích BRIC však mezitím dochází k výraznému pokroku. EHSV konstatuje, že předchozí cíl EU vyčlenit 2 % na vysokoškolské vzdělávání nebyl převzat ve strategii Evropa 2020.

4.15 Požadované financování a cíle, jako např. vysoce kvalifikovaní absolventi vysokých škol, profesionalizace řízení a efektivita nákladů, by měly podporovat strategii Evropa 2020.

4.16 V rámci členských států existuje velké množství různých způsobů financování. Některé země jsou na tom o mnoho lépe nežli jiné. Jelikož mezi výsledkem vysokoškolského vzdělávání a zaměstnaností existuje vzájemný vztah, je nezbytné zachovat dostatečné finanční prostředky a podpořit větší škálu zdrojů financování, mimo jiné využití veřejných prostředků na získávání soukromých a jiných veřejných investic (spolufinancování).

4.17 Dobře strukturovaný vztah mezi kvalifikovanými vzdělávacími institucemi a podnikatelskou sférou může určitě přispět ke zmírnění negativního vývoje. Vysokoškolské vzdělávání by mělo mít prospěch z inovativních procesů v oblasti podnikání. Financování prostřednictvím podniků či soukromých zdrojů by však nikdy nemělo bezdůvodně ovlivňovat učební osnovy či základní výzkum.

4.18 Univerzity a podniky by měly společně rozvíjet strategické inovační programy, zároveň by si však obě strany měly zachovat svou nezávislost a své odpovědnosti. Interakce mezi univerzitami a podniky může být posílena prostřednictvím „znalostních aliancí“. Velmi nápomocná může být Evropská inovační platforma financovaná EU, rovněž s ohledem na klíčové technologie.

4.19 Interakce a výměny mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání a společnostmi obvykle výrazně přispívají k výzkumu, přenosu znalostí, rozvoji přenositelných dovedností a k rozvoji myšlenek. Osvědčené postupy by měly být šířeny.

4.20 Plán modernizace se nezabývá otázkou školného, jelikož tato problematika patří do výlučné pravomoci členských států. V rámci Evropy existují různé systémy. Obecným trendem je postupné zvyšování ročních poplatků. Školné je kontroverzní otázkou.

4.21 EHSV poukazuje na rostoucí dilema: počet studentů roste, kvalita se musí zlepšovat a zaměstnatelnost si žádá vyšší standardy výuky, avšak míra financování v členských státech zůstává na stejné úrovni anebo má dokonce klesající tendenci. To je velký problém. EHSV zdůrazňuje, že případné zavedení (nebo zvýšení) školného na vnitrostátní úrovni by mělo být vždy doplněno souvisejícími politikami v oblasti stipendií a půjček, k čemuž musí být zajištěn přístup.

4.22 Procento těch, kdo vysokoškolské vzdělání nedokončí, je příliš vysoké, zatímco na vysoké školy je třeba přilákat širší vrstvy společnosti. Je nutné zlepšit především sociální a kulturní prostředí v zemích, které zaostávají.

4.23 Vyšší počet studentů však není samo o sobě uspokojivé kritérium. Musí převládat objektivní posouzení kvality nad počtem získaných kvalifikací.

4.24 Co se týká kvalifikací by mělo platit několik zásad:

— konzultace se zainteresovanými stranami v sociální oblasti a s odborníky na trh práce s ohledem na zaměstnatelnost;

— konzultace s podnikatelskou sférou je klíčová: do konzultací je kromě velkých společností třeba zahrnout také malé a střední podniky a mikropodniky, což je o to důležitější, neboť se zvyšuje fragmentace a externalizace průmyslových postupů;

— kvalifikace, které se týkají dynamiky vytváření pracovních míst, musí být rozvíjeny prostřednictvím vzdělávacích programů a programů odborné přípravy, jež si žádají také závazek společností a partnerství s nimi;

— měly by se rozvíjet interdisciplinární a průřezové kompetence;

— kvalifikace by měly podporovat inteligentní specializaci, jež zvýší (mezinárodní) atraktivitu nebo regionální specifika;

— navzdory rozmanitosti vysokoškolského vzdělávání by způsob definování kvalifikací měl usnadnit evropské (a mezinárodní) výměny a budování kariéry.

4.25 EHSV velice vítá návrhy ve sdělení, které se týkají kvalifikací, zajišťování kvality a vazby mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání a výzkumnými pracovníky. Rovněž souhlasí s tím, že modernizace vzdělávání závisí na schopnostech a motivaci vyučujících a výzkumných pracovníků⁽¹⁶⁾, což je skutečnost, která je často přehlížena. S ohledem na to by měly být odstraněny všechny administrativní prohibitivní překážky v kariéře v akademické sféře, jako například dodatečné akademické stupně, které existují v některých zemích (mimo jiné v Polsku).

4.26 Vzhledem k prudkému nárůstu počtu studentů dochází k znepokojivým nedostatkům kompetentních učitelů. Kvalita výuky a výzkumu znamená, že je nutné nastolit uspokojivé pracovní podmínky, atraktivní kariérní postupy ve vzdělávání a profesní rozvoj, stejně jako vytvořit školící zařízení a odměny za špičkový výkon. Výše uvedené se zdá být samozřejmostí, ale ve většině členských států je opak pravdou. Rada by proto měla definovat politické směry.

4.27 Komise správně zdůrazňuje, že je nutná velká rozmanitost způsobů studia. Technické vzdělávání se musí stát atraktivnějším. Sociální partneři na vnitrostátní a regionální úrovni mohou hrát velmi pozitivní roli a zlepšit obrazy technických studijních oborů. Výrazně také mohou přispět jednotlivé společnosti. EHSV zdůrazňuje závazek malých a středních podniků – především malých podniků a mikropodniků – zejména na regionální úrovni.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 567 final, s. 5.

4.28 Evropská diskuse se musí zaměřit na to, aby se vysokoškolské vzdělávání stalo ústředním prvkem inovace, vytváření pracovních míst a zaměstnatelnosti. ⁽¹⁷⁾ To by mělo být hlavním cílem všech zainteresovaných stran a sdílenou odpovědností Komise, Rady, členských států a především samotných institucí vysokoškolského vzdělávání.

4.29 Vzhledem k velkým výzvám není agenda Komise a Rady v oblasti vysokoškolského vzdělávání stále ani zdaleka dokončena a nemá přílišný dopad. EHSV zdůrazňuje, že současná krize si žádá cílenější a přesvědčivé kroky ze strany Rady, členských států a institucí vysokoškolského vzdělávání. Změny možná probíhají, ale musí být urychleny.

4.30 Všechny zainteresované strany musí stejnou měrou převzít odpovědnost za profesionalizaci, učební osnovy, zajišťování kvality, specializaci atd. Rada by měla zajistit plán a harmonogram týkající se vazby mezi vysokoškolským vzděláváním, inovací a zaměstnatelností. Instituce vysokoškolského vzdělávání by měly tento proces podporovat tím, že si samy načrtnou své úlohy při propagaci kvality a sociálních a výrobních inovací.

4.31 Názory Výboru pro Evropský výzkumný prostor (ERAC) týkající se nejdůležitějších cílů v oblasti správy, institucionální reformy univerzit a vazby mezi inovací, výzkumem a vzděláváním by se měly stát nedílnou součástí plánu. To by mělo otevřít cestu změnám na mnohých evropských univerzitách. ⁽¹⁸⁾

5. Otázky, kterými se má zabývat Komise

5.1 EHSV vítá cíle, které si Komise stanovila v procesu modernizace vysokoškolského vzdělávání, a připojuje se k nedávným přístupům, které byly zdůrazněny v závěrech Rady z listopadu 2011.

5.2 EHSV schvaluje úlohu, kterou Komise může a měla by hrát při snaze zaměřit se na základnu poznatků pro vytváření politiky, mimo jiné pokud jde o výkonnost a transparentnost. Ve světě, kde převládají – často politicky motivované – analýzy a cíle na úrovni států, je klíčová proaktivní role Komise s objektivními hodnoceními, včetně oblastí působnosti, o níž se diskutuje v Radě.

5.3 Tato evropská hodnocení pravděpodobně podníti odpovídající úsilí v členských státech, na univerzitách a ve výzkumných střediscích, což posílí společný rámec a což snad povede k dosažení společných cílů.

5.4 V této souvislosti EHSV vítá zavedení U-Multirank, mnohostranného, na výkonnost zaměřeného, hodnotícího a informačního nástroje. Ten by měl zlepšit transparentnost úkolů různých typů institucí a přispět ke spravedlivému

srovnání výsledků vysokoškolského vzdělávání v Evropě. Kromě toho je užitečné rozvíjet evropský systém hodnocení vedle jednorozměrného šanghajskeho systému a jiných systémů hodnocení.

5.5 Jak EHSV uvedl v roce 2009, potřeba zavést systém kritického hodnocení a posuzování kvality, který by pokrýval širokou škálu problematik různých institucí, je nedoceníitelná. ⁽¹⁹⁾ Transparentnost, kterou by zabezpečoval kontrolovatelný nezávislý subjekt, podnítí vnitrostátní orgány a instituce vysokoškolského vzdělávání, aby kladly důraz na kvalitu, diferenciaci a inteligentní specializaci. Jak Komise konstatuje, „*tento nezávisle spravovaný nástroj bude sloužit k informovanému výběru a přijímání rozhodnutí všech zúčastněných stran v oblasti vysokoškolského vzdělávání*“. ⁽²⁰⁾

5.6 Kromě toho „mapování“ může účinně podpořit přeshraniční mobilitu studentů, přednášejících, výzkumných pracovníků a profesorů, a navíc může také zvýšit úroveň výzkumu prostřednictvím vytváření nových sítí, partnerství a konkurence mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání v Evropě.

5.7 Rada vyzdvihuje mobilitu studentů a výzkumných pracovníků – volný pohyb znalostí – jakožto páto svobodu. Programy EU podporující přeshraniční mobilitu studentů jsou již nyní úspěšné. Nicméně je ještě třeba napravit existující nedostatky. „Tabulka výsledků v oblasti mobility“ je potřebná na odstranění překážek, jež brání mobilitě.

5.8 Program Erasmus musí požadovat větší závazek ze strany studentů. EHSV doporučuje zavést pilotní „semestr mobility“ – pátý „bakalářský“ semestr. Tento program musí být také finančně dostupný pro každého uchazeče. EHSV podporuje analýzu potenciálních toků mobility studentů a návrh Komise týkající se evropského kreditního a akumulacího systému a také programu „Erasmus Masters Degree Mobility“.

5.9 Čl. 179 odst. 1 SFEU se výslovně týká výzkumu v EU. ⁽²¹⁾ Mezinárodní mobilita výzkumných pracovníků je klíčová. Skrytý protekcionismus příliš často vytváří trvalé překážky pro výzkumné pracovníky. To poškozuje evropskou vědu a konkurenceschopnost a také znemožňuje vnitrostátním institucím, aby měly co největší prospěch z intelektuální rozmanitosti Evropy. EHSV rozhodně schvaluje návrh Komise zavést evropský rámec pro profesní dráhu výzkumných pracovníků, který by podpořil mobilitu výzkumných pracovníků.

5.10 EHSV rovněž vítá evropský rámec pro čtyři kariérní profily výzkumných pracovníků, který vypracovala Komise a odborníci v oblasti vzdělávání a podnikání. Tento rámec se musí rozvinout do otevřeného systému s cílem vytvořit co nejvíce příležitostí.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 567 final, s. 12, odst. 3.3.

⁽¹⁸⁾ Viz Závěry Výboru pro Evropský výzkumný prostor, 24. června 2011.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 48–55, odst. 1.5, 5.2.4, 5.2.5 a 5.2.6.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 567 final, tabulka s klíčovými otázkami, s. 11.

⁽²¹⁾ Viz přesvědčivý návrh Na cestě k evropskému rámci pro profesní dráhu výzkumných pracovníků, Evropská komise, 21. července 2011.

5.11 EHSV zdůrazňuje, že je nutné sjednotit vnitrostátní finanční a sociální podmínky pro výzkumné pracovníky ve společném evropském rámci, aby byly odstraněny zbývající překážky bránící volnému pohybu. Je třeba rozvíjet celoevropské profesní profily a podněcovat instituce, aby zprofesionalizovaly řízení svých lidských zdrojů.

5.12 Je žádoucí, aby byly rozšířeny činnosti Evropského inovačního a technologického institutu (EIT), minimálně za účelem vytváření pobídek pro další znalostní aliance mezi dotýčnými podniky a univerzitami. To se také týká zvýšení úsilí v rámci iniciativ Marie Curie a kvalitního rámce pro stáže.

5.13 V celosvětovém měřítku by se EU měla stát vysoce kvalifikovaným konkurentem a partnerem. Vysokoškolské vzdělávání hraje v tomto procesu důležitou roli. EHSV proto plně podporuje rozhodnutí Rady vyzvat Komisi, aby „navrhla specifickou strategii pro internalizaci vysokoškolského vzdělávání“. (22)

5.14 EHSV podporuje navrhované rámcové podmínky pro rozšíření vztahů s partnery mimo EU, partnerství v oblasti mobility a zlepšení podmínek pro studenty a výzkumné pracovníky mimo EU prostřednictvím směrnic a hodnotící tabulky výkonnosti. (23) Je třeba zmírnit omezení pro mimoevropské studenty a výzkumné pracovníky s cílem přilákat talenty a tvořivost z celého světa.

5.15 EHSV navrhuje, aby Rada projednala postavení evropského vysokoškolského vzdělávání v celosvětovém kontextu, a v rámci debaty definovala požadované kvality pro to, jak se stát úspěšným konkurentem a partnerem. To by mohlo pomoci vytvořit institucím vysokoškolského vzdělávání správné podmínky.

5.16 EHSV v řadě svých stanovisek vyjádřil souhlas s tím, že je při vypracovávání finančních výhledů na období 2014-2020 třeba se zaměřit na inovace a na všechny aspekty inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí zvýšit přidanou hodnotu evropských fondů.

5.17 V tomto ohledu EHSV vítá specifický návrh Komise na 73 % navýšení prostředků na financování programu Erasmus v rozpočtu na období 2014-2020 a také přímé odkazy na (vysokoškolské) vzdělávání ve strukturálních fondech.

5.18 Aniž by EHSV zacházel do podrobností, pokud jde o přesné finanční údaje, sdílí celkový názor, že výdaje na vzdělávání, výzkum, inovace a politiku soudržnosti přispívají k vytváření perspektivního evropského prostředí. V případě potřeby je na tyto účely také možné využít financování určené na „restrukturalizaci průmyslových zón“.

5.19 EHSV velmi vítá záměr Komise vytvořit v roce 2012 skupinu na vysoké úrovni s rotujícím mandátem, která by analyzovala klíčové otázky modernizace vysokoškolského vzdělávání. Tato skupina na vysoké úrovni musí být především tvořena zástupci vzdělávacích institucí, akademické obce, podnikatelské sféry a sociálními partnery.

6. Další návrhy

6.1 Jsou zapotřebí cílené pobídky za účelem profesionálního rozvoje vysokoškolského vzdělávání a také celoevropské kurzy pro management a vedení univerzit.

6.2 Doporučuje se vytvořit zvláštní vazby mezi jednotlivými univerzitami – partnerství v Evropě – s cílem vzájemně si vyměňovat praktické profesní a manažerské zkušenosti. Rovněž by byla prospěšná výměna zkušeností s přeshraničními skupinami univerzit a uspořádání odborných konferencí a seminářů.

6.3 Externí komise pravidelně hodnotí vědecké a vzdělávací výsledky univerzitních fakult nebo zařízení. EHSV doporučuje, aby se stárou praxí stalo vysoce kvalifikované mezinárodní složení těchto komisí.

6.4 S ohledem na poměr nákladů a výnosů vysokoškolského vzdělávání EHSV doporučuje vytvořit evropskou analýzu stávajících systémů administrativních překážek. Na základě osvědčených postupů by měly být vypracovány návrhy na zlepšení.

V Bruselu dne 28. března 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

(22) Závěry Rady týkající se internacionalizace vysokoškolského vzdělávání ze dne 11. května 2010.

(23) COM(2011) 567 final, klíčové otázky, s. 14.